

Výběr výrazů

Mnislav Zelený: **Indiánská encyklopedie: Indiáni tří Amerik**

Albatros Praha 1994, 1. vydání

Číslo za heslem značí stranu, kde je výraz v textu uveden. **Zvýrazněné číslo** značí, že výraz sám je heslem na příslušné straně. **Zvýrazněný výraz** v heslové stati značí heslo, v němž je výraz obsažen.

A

abalone 236 indiánský název mušlí *Haliotis rufescens* používaných jako plavidlo, heslo

Wampumové perly

Abayuba 11 náčelník indiánské skupiny Čarúa (Charrúa), která obývala území Uruguaye

Abipóni 54 indiánská skupina žijící v oblasti **Gran Chaco** (h.)

Abnakiové (**Abnaki**, **Abenaki**) 12 východní severoamerická indiánská skupina, **Algonkinové**, h. **Amazonie**

Absároke 233 vlastní název Vraních Indiánů

Acapana 215 pyramida v městě **Tiahuanaco** (h.)

acatl 81, (82) aztécký název dne (třtina), h. **Kalendář**

acllacona 11 (vybrané ženy) dívky, které vybrali inčí úředníci pro potřeby chrámů Slunce

acclahuasi 11 školy pro vybrané ženy **acllacona** (h.)

Acoma 173 pueblu kmene Akomů, heslo **Pueblané**

Aent 68 vlastní název Indiánů kmene Aguaruna, heslo **Chívarové**

agáve maguey 182 aztécký název *Agave americana*, heslo **Rostliny**

ahkin (plurál **ahkinob**) 93 mayský kněz, heslo **Kněží**

ahlénta 195 magický tanec Čorotů z Gran Chaka, h. **Sběračství**

Ah Puch 138 mýtická Smrt u Mayů, heslo **Mytologie Indiánů Mezoameriky**

ahuakan 93 velekněz u Mayů, heslo **Kněží**

achiote 24 barvivo z plodů orelániku barvířského, h. **Barviva**

Aivilik 48 skupina (tlupa) kanadských Eskymáků, heslo **Eskymáci**

ajjagak (60), 61 eskymácká hra, **popisek k obrázku číslo 8**

ajjagatuk 49, (60) eskymácká hra, **popisek k obrázku číslo 8**

ají 184 obecný indiánský název pro rostliny druhů *Capsicum* a *Solanum*, heslo **Rostliny**

Ajuricaba 11 náčelník aravackých Manaů

ajutatut 49 eskymácká hra podobná lakrosu, heslo **Eskymáci**

Akomové 173 indiánský kmen z jazykové skupiny Pueblanů, heslo **Pueblané**
almehenob (sg. **almehen**) 205 mayská rodová šlechta, heslo **Šlechta**
amantek 160 aztéctí řemeslníci tvořící pěřové mozaiky, heslo **Pěřové výrobky**
amatl 159, 164 aztécký název pro **papír** (h.)
amauta 72, 166 mudrc, básník a herec u Inků, heslo **Inkové**
amaulik 94, 153 kožešinový oděv eskymáckých žen, heslo **Kolébka**
Amerindián 70 souhrnný název pro všechny původní obyvatelé Nového Světa, h. **Indiáni**
Amuěšové (Amuesha) 14 skupina Indiánů na horním toku Amazonky, h. **Amazonie**
Anacaona 15 poslední vládkyně Xaragua na Haiti
Angaitéové 54 skupina Indiánů v **Gran Chaco** (h.)
angákok 49, 191, 196, 202 eskymácký šaman, h. **Eskymáci**
antara 62 druh indiánské (Panovy) flétny, h. **Hudební nástroje**
apachete 88 obětní místa Kečuů v horských sedlech, heslo **Kečuové**
Araonové (Araona) 207 skupina Indiánů takanské jazykové rodiny, h. **Takanové**
ararihua 184 ochránce polí v Andách zahánějící zvěř i zloděje, h. **Rostliny**
arybal (89) incká keramická nádoba, obrázek **číslo 19**
Ashuar 68 vlastní název **Chívarů** (h.)
Aspasa, José 222 vlastní jméno vůdce vzbouřených Aymarů **Tupaj Katarího** (h.)
Ataensik 138 prabába lidstva u Irokézů, h. **Mytologie Indiánů Severní Ameriky**
atl 81, (82) den (voda) aztéckého kalendáře, h. **Kalendář**
atsan 135 mytologická obluda (zrůda) u **Montaněsů a Naskapiů** (h.)
avaka 213 obyčejná látka na oděvy prostých Indiánů z vlny alpaky, h. **Textilní výroba**
avunkulokát 178 typ usídlení, tzv. strýcovské, avunkulokální, h. **Rezidence**
ayampitín 78, 86, (142) typ **kamenného hrotu** (h.) vrhačských zbraní z paleoindiánského období
ayllu 20 v andské oblasti sdružení rodin
ayri 115 velmi tvrdé dřevo k výrobě luků ze stromu *Astrocaryum ayri*, h. **Luk a šípy**
Ayrihuay 83 název incké slavnosti *Tanec mladé kukuřice* konané v dubnu, h. **Kalendář**

B

bacaba 180 palma *Oenocarpus bacaba*, h. **Rostliny**
Bakatové (Bacata) 47 malá skupina Čibčů, h. **Eldorado**
balsas 40, 183 čluny Aymarů z rákosí *tatora*, h. **Rostliny**
Baréové 14 indiánská skupina v povodí řek Vaupés a Rio Negro, h. **Amazonie**
bari 166, 202 aztécký kouzelník, h. **Pohřeb**
batab 205 nižší náčelník v mayských městských státech, h. **Šlechta**
beiju 125 brazilské maniokové placky, h. **Maniok**
bilokalita 172, 178 typ usídlení, tzv. oboustranné, bilokální, h. **Rezidence**
bombo 27 velký indiánský buben, h. **Buben**
borla 158 červený vlněný střepec jako symbol vladařské moci u Inků, h. **Ozdoby**
burití 180, 183 palma *Mauritia flexuosa*, h. **Rostliny**
buritizal 232 název pro palmové háje palmy burití v amazonských lesích, h. **Vegetační oblasti a pásy**

C

- cacautl** 187 aztécký název pro kakao, h. **Rostliny**
- cafuzo** 133 míšenec Indiána a černocho (v portugalské oblasti J. A.), h. **Míšenci**
- Cahokia** 133 centrum kultury stavitelů chrámových mohyl ve státě Illinois, h. **Mississippská kultura**
- caimito** 180 palma *Chrysophyllum caimito*, h. **Rostliny**
- calli** 81 den (dům) v aztéckém **kalendáři** (h.)
- calpullec** 28 pokladník nebo tajemník v aztéckém klanu **calpulli** (h.)
- can** 81, 82 den (ještěrka) v mayském **kalendáři** (h.)
- cayapi** 187 halucinogenní nápoj, h. **Rostliny**, ayahuasca
- cayum** 27 mayský keramický **buben** (h.)
- caxiri** 67 opojný nápoj **chicha** (h.) u guayanských Indiánů
- Cempoala** 220, 232 město **Totonaků** (h.) na pobřeží Mexického zálivu
- cóatl** 81, 175 den (had) v aztéckém **kalendáři** (h.)
- Cocamama** 137 kult Matky koky, h. **Mytologie Indiánů Jižní Ameriky**
- cocamera** 146 typ společného **obydlí** (h.) amazonských Indiánů (maloka)
- Cocomové (Cocom)** 67, 128, 130, 225 toltécký vládnoucí rod ve městě **Mayapán** (h.)
- conuco** 132 pole získané žďářením v oblasti povodí Orinoka, h. **Milpa**
- copalli** 183 aztécký název pro kopál, h. **Rostliny**
- cuauhtli** 81 den (orel) v aztéckém **kalendáři** (h.)
- cuetzpallin** 81 den (leguán) v aztéckém **kalendáři** (h.)
- cuicalli** 205 aztécký dům zpěvu, h. **Škola**
- Cuiculco** 31 předklasická kultura (900 – 300 př.n.l.) Mezoameriky
- cuie** 183 keř *Crescentia cujete*, kalabaš, h. **Rostliny**
- Curupirá** 136 duch lesů v **mytologii Indiánů Jižní Ameriky** (h.)

Č

- Čikitové (Chiquito)** 95 skupina Indiánů v Bolívii, h. **Koloniální vlastnictví půdy**
- Čilkatové, Čilkaté** 152, 218 severoameričtí Indiáni, h. **Oděv**
- Čimor** 36, 37 čimúská říše (1250 – 1465), h. **Čimúové**
- Čipajové** 224 skupina Indiánů na bolivijském Antiplanu, h. **Uruové a Čipajové**
- Čipevjové** 37 Indiáni náležející k subarktickým Athabaskům
- Čirikavové** 16, 53 větev **Apačů** (h.)
- čortí (chortí)** 30 mayský jazyk, h. **Copán**

D

- damom** 91 poslední, nejspodnější společenský stupeň (líní lidé) u **Kiowů** (h.)
- Dekanavida** 107 prorok Hurónů obdařený čarou silou *orenda*, h. **Liga Irokézů**
- Denendeh** 50 západní část kanadského indiánského teritoria pro Athabasky, h. **Eskymáci**

E

ecca 130 jednotka délky v Andách, 16 m, 10 sáhů, h. **Měrné jednotky**
Ehécatl 175 bůh větru v indiánské mytologii, h. **Quetzalcóatl**
enagua 150 oděv aztéckých žen z pruhu látky ovinuté kolem boků, h. **Oděv**
eskaupil 228 bavlněné brnění Aztéků napuštěné solným roztokem ke ztužení, h. **Válka**
estanciero 95 španělský dozorce žijící na encomiendě mezi Indiány, h. **Koloniální vl. půdy**
Etzna 130 mayské město zaniklé v roce 810, h. **Mayapán**

F

fiky dyndy 183 plody kaktusu nopálu, h. **Rostliny**
folsom 86-87 typ **kamenného hrotu** (h.) vrhačských paleoindiánských zbraní

G

Garifové 14 míšenci Černí Karibové žijící na karibském pobřeží Střední Ameriky, h. **Amazonie**
garimpeiros 243 zlatokopové v brazilském státě Roraima, h. **Zlato**
gato 208 argentinský tanec, h. **Tanec**
Gemasho 136 mytický hrdina u Eseechů, h. **Mytologie Indiánů Jižní Ameriky**
genipapo 24 tmavomodré barvivo z plodů rostliny *Genipa americana*, h. **Barviva**
guaba 180 plod stromu *Inga edulis* (obaloš u Presla), h. **Rostliny**
guaso 133 název mesticů ve Střední Americe, h. **Míšenci**
guayaba 181 domorodý název tropického stromu *Psidium guajava*, h. **Rostliny**
guayuco 150 dívčí vyšívaná bavlněná zástěrka z oblasti horního Orinoka, h. **Oděv**
gvajkurú (guaicurú) 54 jazyk vymřelých Indiánů Abiponů a Mbajů v **Gran Chacu** (h.)

H

Hačuakán (204) poslední náčelník Šetů, **obrázek**
Hamatsa 71 Kanibalský spolek Kwakiutlů, h. **Indiánské spolky**
harahuecos 166 kečujská lyrická báseň, h. **Poezie**
Harákmbet 14 vlastní název Indiánů Mašků z horního toku Amazonky, h. **Amazonie**
hékurá 136 duchové v **mytologii Indiánů Jižní Ameriky** (h.)
Héta 204 vymřelá indiánská skupina z jižního okraje Amazonie, h. **Šetáové**
hog 181 druh ořechů stromu *Amphicarpa monoica*, h. **Rostliny**
Hochob 18 mayské město s barokními paláci, h. **Architektura**
huaco 61 keramické výrobky vykopané z hrobů, h. **Huaca**
huamani 130 jednotka délky v Andách, asi 22 km (3 topo), h. **Měrné jednotky**
huampu 40 společný název pro všechny typy člunů Inků, h. **Čluny a vory**
huanín 245 u Kečuů název slitiny zlata a mědi a zároveň metody pokovování mědi zlatem, h. **Zpracování kovů a metalurgie**
Huarpa 61 domácí kultura v Andách v 5. – 10. století (předchůdce kultury **Huari**)
huasi 88, 149, 183 zemljanky u **Kečuů** (h.)
huayno 208 **tanec** (h.) dnešních Kečuů v Peru

huipil 153 ženský národní kroj Mexika (bílá bavlněná tunika s krátkými rukávy), h. **Oděv**
huito (wito) 24 tmavomodré barvivo z plodů *Genipa americana*, h. **Barviva**
Huitotové 64 indiánská skupina na horním toku řeky Putumayo
huni 187 jiný název opojného nápoje ayahuasca, h. **Rostliny**
huun 159 mayský název pro **papír** (h.)

CH

chacra 132 název pole získaného žďářením v oblasti And, h. **Milpa**
chambira 183 indiánský název palmy *Astrocaryum chambira*, h. **Rostliny**
champlavé 90 jamková technika zdobení teotihuakánské **keramiky** (h.)
chapo 180 řídký banánový nápoj pro kojence vyráběný v Amazonii, h. **Rostliny**
charqui 115 tence nařezané sušené plátky masa, h. **Lovectví**
chasqui 66 posel, který již v době Močiků přenášel po silnicích zprávy
chaya 184 zeleninová rostlina Mayů, *Cnidoscylus chayamansa*, h. **Rostliny**
Ché 17 vlastní název **Araukánů** (h.)
Chenes 18 mayské město, h. **Architektura**
chilcat 152 mužské pláště z vlny horských koz, h. **Oděv**
chinampa 68 umělý plovoucí ostrůvek z rákosu a bahna
chinha 161 plemeno psa známé pouze z Močických plastik, h. **Pes domácí**
chivaria [tvar s <i> je v rejstříku], chívaria 68 společné domy **Chívarů** (h.)
Chivateros 68 někdejší sídliště lovců a sběračů v údolí řeky Chillón v Peru (10. – 7. tisíciletí před naším letopočtem)
chonta 181 (v Brazílii nazývaná **pupuña**), palma s moučným ovocem chutnajícím jako kaštan se sýrem, *Guilielma gasipaes*, *Astrocaryum chonta*, h. **Rostliny**
chuen 81 den (opice) v mayském kalendáři, h. **Kalendář**
chullo 154 čepičky Kečujských mužů, h. **Oděv**
chullpa 69 pohřební věž, hrobka v okolí jezera Titicaca
chunkey (60) hra velmi rozšířená u většiny dávných kultur Severní Ameriky /**obrázek 4**/
churuata 146 velká chýše u Makiritariů (maloka), h. **Obydlí**
chusi 213 hrubá a silná tkanina z nekvalitní lamí vlny používaná na deky a závěsy, h. **Textilní výroba**

I

Iglulik 48 skupina (tlupa) kanadských Eskymáků, h. **Eskymáci**
ichu 149, 183 místní název vysokohorských travin (kavylu a kostřavy) užívaných pro výrobu doškových střech, h. **Rostliny**
Iktomi 138 mytický pavouk u Dakotů, h. **Mytologie Indiánů Severní Ameriky**
injupik (inyupik) 48 dialekt eskymáctiny, h. **Eskymáci**
inuktitut 50 eskymácký jazyk, h. **Eskymáci**
iraca 36 titul panovníka Muisků, h. **Čibčové**

iré 210 titul panovníka **Tarasků** (h.), (*poznámka: tento výraz není v rejstříku*)
Itazipčové (Itazipcho) 41 skupina (tlupa) **Dakotů** (h.)

J

jabuticaba 180 ovoce stromu *Mouriria pusa*, h. **Rostliny**
Jakimové 134, 230 indiánská skupina v severním cípu Kalifornie, h. **Modokové**
járabe 208 mexický tanec, h. **Tanec**
jarawi [tvar s <i>í</i> je v rejstříku], **jarawí** 166 kečujské elegické básně, h. **Poezie**
jazyk cimšjan (77) původní jazyk Cimšjanů /obrázek, číslo 4a/
jazyk čortí 30 mayský jazyk, h. **Copán**
jazyk kofán (77) izolovaný jazyk Kofánů /obrázek, číslo 23/
jazyk tewa 173 tanoský jazyk **Pueblanů** (h.)
jazyk tiwa 173 tanoský jazyk **Pueblanů**
jazyk towa 173 tanoský jazyk **Pueblanů**
Jemés 173 sídlo **Pueblanů** (h.) u řeky Río Grande
Jokutové (Yocut) 64 kalifornští Indiáni, h. **Hudební nástroje**
lorongo 152 oděv mexických Indiánů typu ponča, h. **Oděv**
Juité (Yuit) 48 sibiřští Eskymáci na Wrangelově ostrově, h. **Eskymáci**
junco 183 obecný název travin rodu šachor, *Cyperus* k výrobě provazů. h. **Rostliny**
Junkové 37 incký název obyvatel čimúské říše Čimor, h. **Čimúové**
jupik (yupik) 48 dialekt eskymáctiny, h. **Eskymáci**
Juruna 139 moderní náčelník Šavantů a první indiánský poslanec Brazílie /obrázek/
Juteové (Ute, Nyc) 79 indiánská skupina na území Skalnatých hor v Kalifornii

K

kaan 91 společenský stupeň (chudí lidé) u **Kiowů** (h.)
kaapa 130 jednotka délky v Andách (0,21 cm, velká píd'), h. **Měrné jednotky**
Kabáh 92 někdejší mayské město, h. **Klenba**
Kadové (Cado) 80 indiánská skupina na dolním toku Mississippi
Kakataibo 15 vlastní název Kašivů, h. **Amazonie**
Kake 218 osada **Tlingitů** (h.), kde je totemový sloup vysoký 45 m
kalabtun 83 období 160 000 let v mayském kalendáři, h. **Kalendář**
Kalapalové (Kalapalo) 238 amazonští Indiáni karibské jazykové rodiny, h. **Xinguští Indiáni**
Kamajuráové (Kamayurá) 159, 238 totéž jako předchozí Kalapalové
kamik 153 eskymácké boty z tulení kůže, h. **Oděv**
kamote 184 sladké brambory, batáty, h. **Rostliny**
kanipo 158 velký měděný disk, který nosili inčtí válečníci na prsou na znamení svých zásluh, h. **Ozdoby**
Kaniuksalgi 196 vlastní název **Seminolů**, (h.)
kaobe 183 dřevo pro výrobu pirog (hruškovec kaobe, *Persea theobromifolia*), h. **Rostliny**
Karažáové (Carajá) 88 indiánská skupina v okolí ostrova Bananal v povodí řeky Araguaia
karbet 148 chýše na kulech v oblasti Guayanské vysočiny, h. **Obydlí**
karo 187 domorodý název pro yamy, h. **Rostliny**

Karusakaibe 136 kulturní hrdina a tvůrce světa u **Mundurukúů** (h.)
Kašinahuové (Cashinahua) 137 indiánská skupina ze západní Amazonie, h. **Mytologie Indiánů Jižní Ameriky**
Kašivové (Cashibo) 15 amazonští Indiáni panoské jazykové skupiny, h. **Amazonie**
katadjait 49 hrdelní zpěv eskymáckých žen, h. **Eskymáci**
katus 221 incký **trh** (h.) konaný třikrát do měsíce
Kavahíva 14 indiánská skupina tupiské jazykové rodiny, h. **Amazonie**
kellka 165 incký systém záznamů dějin a událostí pomocí znaků vyšitých na obřadní roucha nebo namalovaných na dřevěné pohárky **kero**, h. **Písmo**
Kenco 74 archeologická lokalita v Cuzku s ukázkami incké architektury, h. **Inkové**
kero 45, 165 viz heslo **kellka**
kesikauiyine 100 medicinman u **Kriúů** (h.)
Kirikuru 80, 175 vlastní název Indiánů Wičitů, h. **Kadové**
Kofáni (Cofán) 93 Indiáni sídlící na březích řeky Aguarico v západní Amazonii
Kojaové 16, 21, 69, 72 Indiáni obývající jih **And** (h.)
Kokamové (Cocama) 14 větev Tupiů na horním toku Amazonky, h. **Amazonie**
kolomče (kolomche) 207 mayský **tanec** (h.) třtin
Kološ 218 ruský název **Tlingitů** (h.)
komatik 43 eskymácké saně tažené psím spřežením, h. **Dopravní prostředky**
Konivové (Conibo) 204 amazonští Indiáni příbuzní se skupinou **Šipiů** (h.)
Korobisiové (Corobici) 35 kostaričtí Indiáni patřící k čibčaské jazykové rodině, h. **Čibčové**
Korové (Cora) 155 mezoameričtí Indiáni, h. **Oheň**
krepik 49 eskymácké spací pytle z kožešiny karibu, h. **Eskymáci**
kuarup 166, 238 pohřební slavnosti xinguských Indiánů, h. **Pohřeb**
Kuaua 52 pueblo v Novém Mexiku, h. **Fresky**
Kubeové (Cubeo) 101 Indiáni obývající střední tok řeky Vaupés v západní Amazonii
kudlik 49 eskymácká kamenná lampička, h. **Eskymáci**
kuchuk 130 jednotka délky v Andách (loket, 0,46 m), h. **Měrné jednotky**
Kulinové (Culina) 102 Indiáni žijící v povodí řeky Juruá v západní Amazonii
kultrun (63) buben araukánského šamana *machi* /**obrázek, č. 23**/
kumpi 213 nejlepší tkanina z kvalitní vlny alpak a vikuní, h. **Textilní výroba**
Kunové (Cuna) 102 Indiáni žijící na karibském pobřeží Panamy a na ostrovech San Blas
kužma 150 bavlněná tunika, h. **Oděv**

L

labreta 158 ozdoba tváře amazonských Indiánů, h. **Ozdoby**
lerma 86 základní tvar **kamenných hrotů** (h.) vrhačských zbraní z paleoindiánského období
llautu 158 výsadní ozdoba hlav inckých hodnostářů (cop z barevných nití ovinutý kolem hlavy a ozdobený hnědými peříčky), h. **Ozdoby**
llijlla 152 ženský přehoz, h. **Oděv**

M

Madija 102 vlastní název Indiánů Kulinů (Culina)

Madok 119 legendární princ Walesu
machi 202 šaman (h.) u Araukánů
Makiritariové (Makiritare) 119 indiánská skupina žijící na Velké savaně v sev. Amazonii
Malecitové (Malecite) 96 malá skupina algonkinských Indiánů v **Konfederaci** (h.) Abnaki
malinalli 81, (82) den (tráva) v aztéckém kalendáři, h. **Kalendář**
Mamacocha 74 incká bohyně Matka vod a moře, h. **Inkové**
mamacona 11 incké kněžky (panny Slunce), h. **Acllacona**
Mamuina 26 vlastní název Borů (Bora)
Manaové (Manao) 11 skupina aravackých Indiánů, h. **Ajuricaba**
manatí 124 kapustňák širokonosý, *Trichechus manatus*, kapustňák jihoamerický, *T. inunguis*, místní názvy
manguare 197, (63) šterbinové bubny amazonských skupin Borů a Huitotů, h. **Signalizace**
maracujá 180 plod mučenky *Pasiflora ligularis*, h. **Rostliny**
maraká 159 chřestítka z tykvovitých plodů, h. **Pajé**
maraké 72 obřad ke zkoušce odvahy u Wajanů z Franc. Guayany, h. **Iniciace**
Maškové (Mashco) 14, 72 indiánská skupina na horním toku Amazonky, h. **Amazonie**
Matacom 230 náčelník Wampanoagů zvaný král Filip, h. **Válka**
mato 232 brazilský výraz pro tropický deštný les, h. **Vegetační oblasti a pásy**
maxtlatl 150 ozdobné zástěrky urozených aztéckých mužů, h. **Oděv**
maxtli 150 bohatě vypracované mayské zástěrky, h. **Oděv**
Meinakové (Meinaco, Mehinaku) (23) xinguští Indiáni, **popisek ke spodnímu obrázku**
Meliayuk 196 nadpřirozená bytost Eskymáků, Matka mořských živočichů, h. **Sedna**
merced 94 darovací listina, kterou španělští dobyvatelé J. Ameriky získávali od Indiánů půdu, h. **Koloniální vlastnictví půdy**
metate 131 jednoduché zařízení na drcení kukuřice pocházející z Mezoameriky
méti 133 kanadský výraz pro míšence bělocha a Indiána (mestic, mameluk), h. **Míšenci**
mihí 187 opojný nápoj ayahuasca (jiný název), h. **Rostliny**
milpa 132 aztécký název pro pole získané žďářením lesa
mimbres 88, 134 vrcholné období **Mogollonské kultury** (h.) po roce 1000
mingau 125, 180 nápoj z **manioku** (h.)
mingo 36 titul náčelníků bojovných Indiánů **Čikasů** (h.)
Minuit, Peter 144 guvernér **Nového Holandska** (h.)
mitayo 95, 198 pracovníci v systému pracovní povinnosti *mita*, h. **Koloniální vlastnictví půdy**
miteové 100 medicinmani u **Krůů** (h.)
mitimacona 73 incký název kečujsky mluvících obyvatel podrobených území, h. **Inkové**
Mnikonžové (Mninjou, Miniconjou) 41, 237 skupina Indiánů patřící k **Dakotům** (h.)
Moctezuma 22 aztécký vládce (1440 – 1469), h. **Aztékové**
Modokové (Modoc) 134 skupina Indiánů žijící v severní Kalifornii
moieta 97 skupina konfедераčních měst u Kríků, h. **Konfederace**
mokoni 223 typ **účesu** (h.) Liščích Indiánů
Momil 125 údolí řeky Sinú na severním pobřeží Jižní Ameriky, h. **Maniok**
Mosetenové (Mosetene) (111) indiánská skupina v západní Amazonii, **popisek k obrázku 3**
Muinane 64 vlastní název Indiánů **Huitotů** (h.)

N

- nacomové** 93 mayštit žreci, h. **Kněží**
- Nahaniové (Nahani)** 20 indiánská skupina patřící k **Athabaskům** (h.)
- Naknakuk** 26 jedna z asi deseti tlup **Botokudů** (h.)
- Nakotové (Nakota)** 19, 41 vlastní název Indiánů **Assiniboinů** (h.)
- Nanenot** 135 vlastní název Indiánů Naskapiů, h. **Montaněsové a Naskapiové**
- Naymlapa** 37, 144 v textu je přepis **Ñaymlapa** první čimúský legendární vládce, h. **Čimúové**
- nearika** 121 „vlněné obrazy“ Huičolů, jakési „malování vlnou“, h. **Malířství**
- Nehiyovuk** 100 vlastní název Indiánů **Kriů** (h.)
- nemontemi** 81 pět nešťastných dnů na konci aztéckého kalendáře, h. **Kalendář**
- nesaru** 126, 130, 138 název tajemné síly **manito** (h.) u Černonožců
- Neutrálové (Neutral)** 75, 97 indiánská skupina patřící k **Irokézům** (h.)
- Nocucih** 18 menší mayské město, h. **Architektura**
- nochtli** 183 aztécký název nopálu, h. **Rostliny**
- nuglugartuk** 61 eskymácká hra, h. **Hry a sport**
- Numakiki** 124 vlastní název Indiánů **Mandanů** (h.)
- Numipu** 143 vlastní název Indiánů **Nes Perséů** (h.)
- Nunavut** 50 severozápadní teritorium v Kanadě, h. **Eskymáci**
- Nungúi** 125, 137 bohyně země u Chívarů, h. **Maniok**
- Nyc** 79 vlastní název Indiánů **Juteů** (Ute) (h.)

O

- océlotl** 81 den (ocelot) v aztéckém **kalendáři** (h.)
- odeguppa** 91 společenský stupeň u **Kiowů** (h.) (muži nižších hrdinských činů)
- ohvateira** 108 irokézské klany, h. **Liga Irokézů**
- Okajnové (Ocaina)** 11 skupina amazonských Indiánů, h. **Aféra Putumayo**
- oketlupuk** 106 lékař u Čimúků nebo Močiků, h. **Léčení a hygiena**
- Ollantay** 74, 163 incké drama, h. **Inkové**
- Ollantaytambo** 155 opevněné město Inků na břehu řeky Urubamby, založené v 15. století
- onde** 91 společenská skupina významných válečníků s rodinami u **Kiowů** (h.)
- opačníci** 32, 71, 79, 167 spolky nejodvážnějších bojovníků (vše dělali opačně), h. **Indiánské spolky**
- Opainové (Opaina)** (127) jedna ze skupin Tukanů, **obrázek 3. masek**
- Oraibi** 57, 173, 174 jedno z puebel **Hopiů** (h.)
- Otavaló (Otavalové)** 157 skupina Indiánů obývajících horské oblasti severních ecuadorských And

P

- pabuk** 231 *Nothofagus* [Wikipedie > Rod **pabuk** zahrnuje asi 35 druhů a je rozšířen výhradně na jižní polokouli. Pabuky rostou v jižní části jihoamerických And až po jih Patagonie] okrasný keřík, h. **Vegetační oblasti a pásy**
- Pacal** 159, 165 vládce mayského městského státu **Palenque** (h.)
- Padlermiut** 48 vlastní název Eskymáků Karibu, h. **Eskymáci**

Paézové (Paéz) 36, 91 indiánská skupina v Kolumbii, h. **Čibčové**

pajé 159 název pro šamany Kajapóů, Kamajuráů a Tupinambů ve střední Amazonii

pajonal 232 travnaté savany ve výškách kolem 3000 m, h. **Vegetační oblasti a pásy**

pakayoc 205 vyšší šlechta v incké společnosti, též **ringri**, h. **Šlechta**

pala pala 208 argentinský tanec, h. **Tanec**

pallares 165 tzv. „mluvící fazole“, fazole pomalované různými geometrickými znaky sloužící k předávání zpráv, h. **Písmo**

pantanal 232 polokřovinatý bažinatý kraj v tropických deštných lesích povodí Amazonky, h. **Vegetační oblasti a pásy**

Parakané (Paracana) 223 Indiáni žijící mezi dolními toky Xingu a Tocantinsu, h. **Účes**

parfleš 120 tašky ze syrové losí či bizoní kůže, v kterých muži uchovávali pemikan, h. **Malířství**

pariká 188 halucinogenní prášek ze semínek rostliny *Mimosa caciodes*, užívaný na dolním toku Amazonky při slavnostech, též **ñopo** či **yupa**, h. **Rostliny**

parikó 33 diadém Bororů oblékaný hlavně při pohřebních slavnostech, h. **Čelenka**

Parintintinové (Parintintin) 14 amazonští Indiáni tupíské jazykové rodiny, h. **Amazonie**

parka 153 druh eskymáckého kožichu, h. **Oděvy**

Paro Paro (69) lokalita poblíž jezera Titicaca s nálezy hrobek *chullpa*, **obrázek 2 – Chullpy poblíž jezera Titicaca**

pati 152 mayský bílý bavlněný pláštík uvazovaný kolem ramen, h. **Odvě**

Pavahtun 138 mayský bůh neznámého poslání, h. **Mytologie Indiánů Mezoameriky**

paxiúba 51 druh palmy sloužící k výrobě foukaček, h. **Foukačka**

pektoral 158 přívěsek, ozdoba hrudi, který nosili urození Indiáni, h. **Ozdoby**

Pesherah 11 vlastní název Indiánů **Alakalufů** (h.)

Petalesher 168 náčelník kmene **Poníů** (h.)

Petunové (Petun) 75 indiánská skupina patřící k **Irokézům** (h.)

Pevenčé (Pehuenché) 17 podskupina **Araukánů** (h.)

phucca 131 jednotka objemu (asi 27 litrů) užívaná v oblasti And, h. **Měrné jednotky**

piaí 162 název šamanů v tropické Amazonii

Pichaové (Pijao) 36 indiánská skupina z kraje Tolima ve středních Kordillerách, h. **Čibčové**

pilli 205 společenská vrstva u Aztéků, tzv. synové vznešených, h. **Šlechta**

pinaja (89) nádoba na nápoj *chicha* Indiánů Šipivů, **obrázek 24**

pirarukú 17 domorodý název ryby **arapaimy** (h.) obrovské, *Arapaima gigas*

pirka (pircca) 18 stavební styl spojování neopracovaných kamenů ve zdivu cihlářskou hlinou u Inků, h. **Architektura**

platanal 180 banánové pole *chacra* (v.t.), h. **Rostliny**

plumbate 90, 91 typ mezoamerické vypalované **keramiky** (h.)

pochteca 146, 220 aztéctí obchodníci, h. **Obchod**

Pochtlán 146 obchodnická čtvrť ve městě Tenochtitlán, h. **Obchod**

pok-a-tok 59 mayská míčová hra, h. **Hry a sport**

Poníové (Pawnee) **167** příslušníci větší indiánské skupiny Kadů na dolním toku Mississippi

Popé 174 medicinman z puebla Taos, vůdce rebelie proti Španělům v roce 1680, h. **Pueblané**

potapu 191 slavnost Wauráů z povodí horního Xingu k nalákání ryb, h. **Rybářství**

Potavatomiové (Potawatomi) 12 skupina středních **Algonkinů** (h.)

ppentak 157 mayský **otrok** (h.)

ppolm 146 mayští obchodníci, h. **Obchod**

propio 94 jiný název pro obecní půdu ejido, h. **Koloniální vlastnictví půdy**

Pucara 21 zřícenina na území obývaném **Aymary** (h.)

R

Raoni 14, (238) náčelník Tšukahameů žijících na severu Národního parku Xingu, h.

Amazonie

Raramuri 209 vlastní název Indiánů **Tarahumarů** (h.)

rebozo 153 dlouhý šál mayských žen, h. **Oděv**

Rehr, Jan 176 (1691 – 1762) český misionář působící u Mochů

Remojadas 232 starodávné město v oblasti dnešního Mexika z období **Veracruzské kultury** (h.)

ringri 73, 75, 205 viz **pakayoc**

rockies 242 kraj několika řetězů horstev Skalnatých hor svírajících náhorní plošiny Velká pánev, Coloradská plošina s kaňony a Náhorní plošinu řek Columbie a Snake, h. **Zeměpisné oblasti**

rondador 62 druh Panovy flétny, h. **Hudební nástroje**

ruana 152 krátká ponča s kostkovaným vzorem nošená v Kolumbii, h. **Oděv**

runa simi 73 úřední jazyk Inků, kečujština, h. **Inkové**

rupa-rupa 232 místní název pro peruánské východní svahy And, h. **Vegetační oblasti a pásy**

rutichukuy 43 název kečujské slavnosti prvního stříhání vlasů a pojmenování dětí, h. **Dětské obřady**

S

sacbe 198 mayské pojmenování **silnice** (h.)

sachapapa 187 jiný název pro yamy, též **smdince**, **karo** či **ñame**, h. **Rostliny**

sachavaca 209 kečujský název **tapíra** (h.), divoká kráva

Saladero 88 sídliště (1000 – 700 př.n.l.) s nálezy keramiky v **Karibské oblasti** (h.) Jižní Ameriky

Salasakové (Salasaca) 202 Indiáni z ecuadorských And, h. **Svatba**

sandia 86, 87 typ **kamenného hrotu** (h.) vrhačských zbraní paleoindiánského období

sapana 21 vládci Indiánů Kojauů, h. **Aymarové**

sapé 183 dlouhá tráva *Imperata brasiliensis* k pokrývání střech obydlí v amazonské oblasti řeky Xingu, místa, kde tráva roste, se nazývají **sapézaly** (v.t.), h. **Rostliny**

sapézal 183 viz **sapé**

sapucaia 181 rajske ořechy, h. **Rostliny**

sara 101 název pro **kukuřici** (h.) v Andách

Saramama 102 bohyně **kukuřice** (h.) u Kečuů, Matka kukuřice

sarapé 152 tkaný přehoz mexických Indiánů, h. **Oděv**

Sasacus 230 náčelník Pequotů, h. **Válka**

sascab 198 mayská vápenná malta, h. **Silnice**

Satank 91 významný náčelník **Kiowů** (h.) z 19. století

Satanta (Bílý medvěd) 91 významný náčelník **Kiowů** (h.) z 19. století

Sayil 18 mayské město, h. **Architektura**

scyri 88 titul panovníků Indiánů **Karů** (h.)

Seibal 130 mayské město zaniklé v roce 889, h. **Mayové**

Sekaniové (Sekani) 20 indiánská skupina patřící k **Athabaskům** (h.)

Sekotové (Secota) (223) Indiáni z pobřeží Východních lesů, **popisek k spodnímu obrázku selva alta** 232 oblast horských hřbetů východních And zarostlých hustou tropickou vegetací až do 2500 m, h. **Vegetační oblasti a pásy**

selva baja 232 název tropických lesů amazonského povodí do 500 m nad mořem, h. **Vegetační oblasti a pásy**

selva ceja 232 místní název pro selvu alta v Peru, h. **Vegetační oblasti a pásy**

Sensíové (Sensí) 204 Indiáni příbuzní s **Šipivy** (h.)

serbatana 51 místní název pro **foukačku** (h.)

seringeiros 183 sběrači kaučuku, h. **Rostliny**

Setevové (Setebo) 204 Indiáni příbuzní s **Šipivy** (h.)

shapaja 180 plody palmy *Sheelea werberbaueri*, h. **Rostliny**

sib 172 spojení několika rodů uznávajících společného mytického předka, h. **Příbuzenská skupina**

Sihapapové (Sihapapa) 41 Indiáni ze skupiny **Dakotů** (h.)

Sikangové (Sikanga) 41 Indiáni ze skupiny **Dakotů** (h.)

siku 62 jeden z druhů Panovy flétny, h. **Hudební nástroje**

sikuri 208 tanec v Bolivijských Andách, h. **Tanec**

Sillustani 69 archeologická lokalita u jezera Umayo poblíž jezera Titicaca, h. **Chullpa**

sinchi 20 náčelník **ayllu** (h.) v předincké době

Sinagua 170 jihoamerická kultura v období let 500 – 700, h. **Pouštní tradice**

Sionové 222 Indiáni patřící k **Tukanům** (h.)

Sipán 59, (134) sídlo Močíků, h. **Hrobka**

sipapu 92 otvor v podlaze ceremoniální posvátné místnosti **kiva** (h.)

Sirionóové (Sirionó) **198** malá indiánská skupina patřící do tupiské jazykové rodiny

sirvanakuy 126 kečujské jednorochní **manželství** (h.) na zkoušku

Sisitonové (Siseeton) 41 Indiáni příbuzní **Dakotům** (h.)

skalches 232 výraz pro močály v pralesích El Peténu, které vznikají v dešťovém období, h. **Vegetační oblasti a pásy**

Skature 75 vlastní název Čerokiů (Sběrači konopí), h. **Irokézové**

soyal 58 obřad **Hopiů** (h.) v době zimního slunovratu

Staden, Hans 101 (1525 – 1576) německý autor kroniky Dvě cesty do Brazílie, h. **Kronikáři**

Stevita 31 keř rostoucí v okolí Gran Chaka, jehož listy obsahují sladidlo **steviosid**, h. **Cukr**

Sujáové (Suyá) 14, 42, 238 Indiáni ze skupiny Žeů, h. **Amazonie**

Svajksve 128 mytický pták u Sališů, h. **Maska**

swarri 181 druh guayanských ořechů (*Caryocar coccineum*), h. **Rostliny**

sylabik 48 eskymácké slabičné písmo, h. **Eskymáci**

Š

šalako 173 tanec **Pueblanů** (h.) Zuňiů

šapun 146 **obydlí** (h.) z větví a palmových listů u Janomanů na horním toku Orinoka

Šetáové (Shetá, Xetá, Xé, Héta) **204** nedávno vymřelá skupina ve státě Paraná

Šipivové (Shipibo) **204** významná skupina v údolí řeky Ucayali z západní Amazonii

špruchle (111), 112 druh pružinové pasti na zvěř, h. **Lovecké zbraně**

T

- Tabakové (Tabacco)** 75 Indiáni patřící k **Irokézům** (h.)
- tacla** 45, 184, 241 druh rýče užívaného v Andách, h. **Rostliny**
- Tahuantinsuyu** 72 nejmocnější stát **Inků** (h.) (Země čtyř světových stran)
- Tainové (Taíno)** 206 Indiáni patřící k Aravakům na Velkých Antilách
- Taironaca** 207 nedávno objevené město **Taironů** (h.) v Andách
- Taironové (Tairona)** 207 žili v 16. století na samém konci severních výběžků And
- Takanové (Tacana)** 207 jsou příslušníci několika skupin mluvících příbuznými jazyky takanské jazykové rodiny v západní Amazonii
- tamishe** 183 liána používaná v košíkářství, *Carludovica trigona*, h. **Rostliny**
- tapia** 18, 66 hlína pěchovaná mezi dvě dřevěné stěny, později odstraněné (způsob budování hradeb), h. **Chan-Chan**
- tapiragé** 209 zvláštní způsob, jakým amazonští Indiáni mění barvu peří živých ptáků (zeleně opeřeného papouška oškubou a jeho tělíčko hned, ještě s krvavými rankami po vytrhaném peří, natrou krví jistého druhu žab. Nové peří roste papouškům už žluté, pravděpodobně jako výsledek chemické reakce krevních barviv hemoglobinu a mioglobinu)
- Tapirapéové (Tapirapé)** 14 amazonští Indiáni jazykové rodiny tupí, h. **Amazonie**
- Taypicala** 215 původní název kultury a města **Tiahuanaco** (h.) na jižním břehu jezera Titicaca
- tcetcepe** 67 název opojného kukuřičného nápoje **chicha** (h.) u Kofánů
- tecpatl**, v textu je tvar **técpatl** 81 den (nůž) v aztéckém kalendáři
- techuele** 165 zlaté kotouče užívané jako peníze z Čibčů a Čimúků, h. **Platidla**
- tekali** 45 název onyxu u Aztéků, h. **Drahé kameny**
- tekuhtli** 28 aztécký čestný titul válečníků (děd), h. **Calpulli**
- Tello, Julio** 72 peruánský archeolog, h. **Iniciace**
- telpuchcalli** 204 aztécká chlapecká škola, h. **Škola**
- temezcalli** 159 aztécké lázně z kamene a cementové hlíny, h. **Parní lázně a sauny**
- Tenayuca** 211 sídliště ležící na severovýchodním okraji dnešního města Mexika, založeno ve 12. století čičiméckým náčelníkem Xolotlem
- Tenochca** 21 vlastní název **Aztéků** (h.)
- teocuícatl** 243 aztécký název **zlata** (h.), exkrementy bohů
- teonanacátl** 189 aztécký název pro lysohlávký *Psilocybe zapotecorum*, *P. aztecorum*, h. **Rostliny**
- Tepaneca (Tepanekové)** 212 sídlili v městě Azcapotzalku na břehu jezera a odtud ovládali celé Údolí Mexika dlouho před i po příchodu Aztéků
- Tepanepa** 68 terasy v sídlišti **Cholula** (h.) ze 7. st. př.n.l. (největší předkolumbovská stavba Ameriky – 320 × 500 m)
- Tepexpan** 212 je místo, kde byly v roce 1947 nalezeny kosterní pozůstatky asi třicetileté ženy, tzv. člověka z Tepexpanu, jejichž stáří se odhaduje na 10 000 let. Je to nejstarší kosterní nález v Mezoamerice
- Tepey** 138 mayská bohyně, stvořitelka světa, h. **Mytologie Indiánů Mezoameriky**
- Tepeyac** 211 město Aztéků spojené s **Tenochtitlánem** (h.)
- Tepozteco** 18 aztécké město, h. **Architektura**
- tesontle** 18 stavební materiál Aztéků, vulkanický kámen, h. **Architektura**
- Tetonové (Teton)** 41 Indiáni příbuzní s **Dakoty** (h.)
- Theloel** 140 vlastní název **Načézů** (h.)

timbó 187 jed používaný při lovu ryb z lián *Paullinia* a *Serjania*, h. **Rostliny**
Tionotali 97 vlastní název irokézských Tabaků (Stojící hory), h. **Konfederace**
Tizoc 22 aztécký vládce v letech 1481 – 1486, h. **Aztékové**
tlacotlin 157 dobrovolní otroci u Aztéků, h. **Otrok**
tlakatekuhtli 21 titul aztéckého panovníka (náčelník mužů), h. **Aztékové**
Tlaloc 217 aztécký bůh deště z doby Teotihuacánu
Tlapacoya 217 archeologická lokalita nedaleko města Mexika
tochtli 81, (82) den (králík) v aztéckém **kalendáři** (h.)
tokapu 74, 165 obdélníkové incké znaky, h. **Inkové a písmo**
toki (227) bronzová náčelnická sekera Araukánů, popisek 27 k obrázku **Válečné zbraně**
Toromonové (Toromona) 207 indiánská skupina v západní Amazonii, h. **Takanové**
Tsitsis 210 náčelník **Tarasků** (h.) z 15. století
Tsonik 210 vlastní název Indiánů **Tehuelčců** (h.) (Tehuelché)
Tsoona 138 mytický pták hromu u Algonkinů, h. **Mytologie Indiánů Mezoameriky**
tukuma 183 indiánský název palmy *Astrocaryum tucuma*, h. **Rostliny**
Tukunové, Tikunové (Tucuna, Ticuna) 222 obývají severní část amazonského břehu při ústí Putumaya v západní Amazonii
tukuru 62 druh ořechů z nichž se vyrábí jistý druh malé flétny, h. **Hudební nástroje**
tunjo 245 figurky z tenkých plíšků zlata či slitiny zlata a mědi (*tumbaga*) u Muisků, h. **Zpracování kovů a metalurgie**
tunkul 27 druh mayského bubnu vydlabaného z kmene s membránou z vypnuté jelenice, h. **Buben**
tutuma 118 druh ořechu užívaného v Amazonii k úpravě šípů, h. **Luk a šípy**
tzetc (81) pátý měsíc mayského **kalendáře** (h.) /obrázky vpravo dole/
tzompantli 131 posvátný dvorec na míčové hry na náměstí v Tenochtitlánu, h. **Město**

U

uo (81) druhý měsíc mayského **kalendáře** (h.) /obrázky vpravo dole/
urucú 24 barvivo z plodů oreláníku barvířského *Bixa orellana* (název užívaný v brazilské Amazonii), h. **Barviva**
Ussen 16, 138 nejvyšší božstvo **Apačů** (h.)
Ute viz **Juteové** strana 79

V

valona 208 mexický **tanec** (h.)
Veidené, v textu je tvar **Veidéné** 136 vlastní název **Mundurukúů** (h.)
Virú 91 kultura (počátek n.l. – 300) na severním pobřeží Peru, h. **Keramika**
Vitcos 233 sídlo Inků, h. **Vilcabamba**
voladores 59, (60) španělský název pro tzv. létající muže (viz obrázek vlevo nahoře, s. 61), h. **Sport a hry**

W

- wakan** (**wakanda**) 126 název magické síly **manito** (h.) u Dakotů
Walpi 173 pueblo západních Hopiů, h. **Pueblané**
wapun 100 nejnižší postavený medicinman u **Kriů** (h.), (dovedl na dálku uhasit oheň)
Wayú 54 vlastní název Indiánů **Goachirů** (h.)
Wendat 65 vlastní název (od 18. století) **Hurónů** (h.)

X

- Xipe** 138 božstvo setí u Nahuů, h. **Mytologie Indiánů Mezoameriky**
xocoatl 187 aztécký název čokolády, h. **Rostliny**
Xpuhil 18 mayské město v dnešním mex. státě Quintana Roo, h. **Architektura**

Y

- yacat** 210 typ chrámů stavěných **Tarasky** (h.)
yajé 189 halucinogenní nápoj Kofánů, h. **Rostliny**
yakuí 61 1,5 m dlouhé flétny xinguských Indiánů, h. **Hudba**
Yámana 157 vlastní název Jahganů, obyvatel Ohňové země, h. **Onové**
yampu 40 rákosový člun Aymarů, h. **Čluny a vory /též popisek 20** k obrázku na s. 39/
yancabal 130 jednotka délky (asi 1 m) užívaná v oblasti mayských Tzeltalů, h. **Měrné jednotky**
Yánesha 14 vlastní název amazonských Amuěšů, h. **Amazonie**
yapo 130 jednotka délky v Andách (asi 8,4 km, 1,5 španělské legue), h. **Měrné jednotky**
yautia 187 americká obdoba asijských hlíznatých **rostlin** (h.) taro, *Xanthosoma sagittifolium*
yax (81) název desátého měsíce mayského **kalendáře** (h.)
yaxche 183 mayský název stromu vlnovce pětimužného (seiba), h. **Rostliny**
Yaxuná 198 mayské městečko, v němž končila nejdelší mayská silnice *sacbe*, h. **Silnice**
Yine 14 vlastní název amazonských Pirů, h. **Amazonie**
yokko 130 jednotka délky (0,12 – 0,14 cm, malá píď) v Andách, h. **Měrné jednotky**
yolok 203 zlý duch ve tvaru trnu, kamínku, vlasu či hmyzu, způsobující nemoc, h. **Šaman**
yucatal 125 pralesní políčko pro pěstování yuky, h. **Maniok**
Yunca 37, 243 subtropické údolí And svažující se na východ i na západ. Inkové tak říkali i všem pobřežním obyvatelům, h. **Zeměpisné oblasti**
yurupary **239** tajuplná slavnost dozrávání palmových plodů *burití* nebo *pupuñí* v severozápadní Amazonii

Z

- zaque** 36 titul panovníka Muisků, vládnoucího ve středních údolních panstvích, h. **Čibčové**
Zemí **243** aravacká božstva uctívaná v předkolumbovské době na Velkých Antilách
zotc (81) název čtvrtého měsíce mayského **kalendáře** (h.) /obrázky vpravo dole/